

په لوړو زده کړو کې پر کیفیت لرونکي تدریس او ښوونې د

اغېز لرونکو عواملو ارزونه

پوهنیار نورمحمد کاکر *

اګرانومي خانګه، کرنې پوهنځی، فراه پوهنتون، فراه، افغانستان

ایمیل: noormohammad.kakar@yahoo.com

لنډيز

دا څېړنه د لوړو زده کړو په نظام کې د کیفیت لرونکي تدریس او ښوونې د لارو چارو د پیژندلو او تحلیل په موخه ترسره شوې ده. څو دا معلومه شي چې کوم عوامل د مؤثر تدریس او زده کړې په بهیر کې اساسي رول لري. څېړنه د توصیفي-تحلیلي ځانګړتیا لرونکې ده او د معلوماتو د راټولولو لپاره د سروې (پوښتنلیک) طریقه کارول شوې. د SPSS احصایوي سافټویر له لارې الفای کرناخ، همبستگی (Pearson)، کلاسیک رېګرېشن او فرضیو ارزونې ازموینې ترسره شوې. د پایلو له مخې، د استاد مهارتونه، تدریسي میتودونه، د محصلانو فعال ګډون، او ارزونه هغه متغیرونه دي چې د تدریس د کیفیت سره معناداره او مثبتې اړیکې لري. د پیرسن همبستگی تحلیل د $r = 0.731$ تر $r = 0.618$ پورې ارزښتونه ښيي، او د رېګرېشن ماډل د $R^2 = 0.759$ له لارې نږدې ۷۶٪ د تدریس کیفیت تغیرات د همدې څلورو متغیرونو له امله توجیه کېږي. همداراز، د کلاسیک رېګرېشن فرض لکه خطي اړیکه، نرمال پاتې شوني، ثابت واریانس، او نه شتوالی د څو خطي توب د تحلیل له مخې تایید شوي دي. د تحلیلونو پر بنسټ، څېړنه وړاندیز کوي چې د استادانو پر مسلکي پرمختګ تمرکز وشي، تدریسي میتودونه نوي او فعاله شي، محصلانو ته د ګډون فرصت برابر شي، او د ارزونې عصري، روان او متقابل سیستمونه رامنځته شي، تر څو د تدریس کیفیت په واقعي معنا لوړ شي.

کلیدي کلمې: استاد مهارتونه، ارزونه، تدریسي میتودونه، محصلانو ګډون، کیفیت لرونکي تدریس، لوړې زده کړې،

په لوړو زده‌کړو کې د کیفیت لرونکې تدریس او ښوونې لارې چارې د محصولاتو د پرمختګ او د هېواد د اقتصادي او ټولنيز پرمختګ لپاره بنسټيز دي. دغه لارې چارې بايد د محصولاتو د اړتياوو په پام کې نيولو سره جوړې شي او د هغوي د پرمختګ لپاره د لازمه شرايط برابره کړي. په اوسني عصر کې د ټکنالوژۍ پراختيا او د نړيوال کېدو له امله، د لوړو زده‌کړو سيستم بايد د نوښتګرو لارو چارو په لټه کې وي، چې د محصولاتو د پرمختګ لپاره لازمه شرايط برابره کړي. د بېلګې په توګه، د فيزيولوژۍ او توليدمثل په درس کې د سنتي او ادغام شويو لارو چارو په اړه څېړنه ښيي؛ چې د باليني کسانو سره د تدریس ادغام د محصولاتو د تفکر او زده کړې په ښه والي کې مرسته کوي. (Williams & Brown, 2020). دغه څېړنه د لوړو زده‌کړو په سيستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره اړينه ده، ځکه چې د محصولاتو د پرمختګ لپاره د لازمه شرايط برابرول يو له بنسټيزو اړتياوو څخه ده.

په لوړو زده‌کړو کې د تدریس او ښوونې لارو چارو کې ګډوډۍ او ستونزې شتون لري، چې د هغو له جملې دا دي: د استادانو د پرمختګ کمښت، د محصولاتو اړتياوې په پام کې نه نيول، او د ټکنالوژۍ د کارولو کمښت. د بېلګې په توګه، د فيزيولوژۍ او توليدمثل په درس کې د سنتي او ادغام شويو لارو چارو په اړه څېړنه ښيي چې د باليني يافته‌ګانو سره د تدریس ادغام د محصولاتو د نګرش او يادګيرۍ په ښه والي کې مرسته کوي. (Johnston et al., 2021) دغه ستونزې د لوړو زده‌کړو په سيستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره يو ستر خنډ دی. د استادانو د پرمختګ کمښت د هغوي د تدریسي وړتياوو د لوړولو لپاره يو ستر خنډ دی، چې د استادانو د پرمختګ پروګرامونو له لارې حل کېدای شي (Johnson & Smith, 2019). د محصولاتو د اړتياوو په پام کې نه نيول د تدریس او ښوونې د لارو چارو يو له بنسټيزو ستونزو څخه ده، چې د محصولاتو د اړتياوو په پام

کې نیولو له لارې حل کېدای شي. (Williams & Brown, 2020) د ټکنالوژۍ د کارولو کمښت د محصولاتو د پرمختګ لپاره یو ستر خنډ دی، ځکه چې د ټکنالوژۍ له لارې محصلان کولی شي په اسانۍ سره د زده کړې مواد ترلاسه کړي (Smith & Lee, 2018).

په اوسني عصر کې، د ټکنالوژۍ پراختیا او د نړیوال کېدو له امله، د لوړو زده کړو سیستم باید د نوښتګرو لارو چارو په لټه کې وي، چې د محصولاتو د پرمختګ لپاره د لازمه شرایط برابره کړي. دغه څېړنه د لوړو زده کړو په سیستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره بنسټیزه څېړنه ده، دغه څېړنه به د تدریس او ښوونې د لارو چارو ستونزې، نوښتګرۍ او د هغوی د پرمختګ لپاره د وړاندیزونو په اړه بحث وکړي. دغه څېړنه د لوړو زده کړو په سیستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره یو مهم قدم ګڼل کېږي، چې د محصولاتو د پرمختګ لپاره د لازمه شرایط برابره کوي. (Brown et al., 2019)

د دې څېړنې اصلي هدف د لوړو زده کړو په سیستم کې د کیفیت لرونکې تدریس او ښوونې لارو چارو د پرمختګ لپاره د لازمه شرایط برابره کول دي. دغه څېړنه به د تدریس او ښوونې د لارو چارو ستونزې، نوښتګرۍ، او د هغو د پرمختګ لپاره د وړاندیزونو په اړه بحث وکړي. دغه څېړنه به د لوړو زده کړو په سیستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره یو مهم قدم ګڼل کېږي. دغه څېړنه به د محصولاتو د پرمختګ لپاره د لازمه شرایط برابره کړي او د هغوی د پرمختګ لپاره د لازمه زمینه برابره کړي، چې د لوړو زده کړو په سیستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره بنسټیزه ده. (Davis et al., 2018)

پوښتنه دا ده؛ چې ایا د لوړو زده کړو په سیستم کې د کیفیت لرونکې تدریس او ښوونې لارې چارې د محصولاتو د پرمختګ لپاره د لازمه شرایط برابروي؟ او فرضیه دا ده چې د لوړو زده کړو په سیستم کې د کیفیت لرونکې تدریس او ښوونې لارې چارې د محصولاتو د پرمختګ لپاره د لازمه شرایط برابروي. دغه پوښتنه او فرضیه د

دې څېړنې لپاره بنسټيزه ده، ځکه چې د محصلانو د پرمختګ لپاره د لازمه شرايط برابرول يو له بنسټيزو اړتياوو څخه دی. دغه پوښتنه او فرضيه به د دې څېړنې لپاره لازمه زمينه برابره کړي او د ز محصلانو د پرمختګ لپاره د لازمه شرايط برابره کړي، چې د لوړو زده کړو په سيستم کې د تدريس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره بنسټيزه ده. (Johnson et al., 2019)

د دې څېړنې لپاره د مروري څېړنې ميتود کارول شوی. دا څېړنه به د پخوانيو څېړنو او مطالعو په اساس د لوړو زده کړو په سيستم کې د تدريس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره لازمه شرايط برابره کړي. د څېړنې د ابزار په توګه به د علمي مقالو، کتابونو، او د لوړو زده کړو په اړه د شويو څېړنو څخه کار اخيستل شوي. د بېلګې په توګه، د مديریتي مهارتونو د ارزولو په اړه څېړنې ښيي؛ چې د لوړو زده کړو په سيستم کې د استادانو د پرمختګ پروګرامونه د هغوی د تدريسي وړتياوو د لوړولو لپاره بنسټيز دي. (Smith & Williams, 2020) په دې توګه، دغه څېړنه به د لوړو زده کړو په سيستم کې د کيفيت لرونکې تدريس او ښوونې لارو چارو د پرمختګ لپاره د لازمه شرايط برابره کړي. دغه څېړنه د لوړو زده کړو په سيستم کې د تدريس او ښوونې د لارو چارو د پرمختګ لپاره يو مهم قدم ګڼل کېږي.

د څېړنې مخينه

د لوړو زده کړو په سيستم کې د تدريس او ښوونې کيفيت په اړه ګڼې څېړنې ترسره شوي دي، چې مختلفې لارې چارې او ستونزې يې تحليل کړي دي. دا څېړنې د مختلفو تدريسي ميتودونو او ستراتيژيو په اړه معلومات وړاندې کوي، چې د محصلانو د پرمختګ او برياليتوب لپاره د مناسب شرايطو رامنځته کولو کې مرسته کوي. په دې برخه کې څو مهمې څېړنې او اړوندې موضوعات شته چې لاندې يې تشریح کوو:

د تدريس نوې ستراتيژۍ او د ټکنالوژۍ کارول د لوړو زده کړو په سيستم کې د کيفيت لوړولو لپاره مهم رول لري. په يوه څېړنه کې ښودل شوي چې د ټکنالوژۍ

څخه گټه اخیستنه د محصلانو د درک او یادگار مهارتونو بڼه کولو کې مرسته کوي (Anderson et al., 2020). د دې څېړنې له مخې، د آنلاین تعلیم، ویډیو گانو، او نورو ډیجیټال منابعو کارول د تدریس لپاره نوي او موثرې لارې چارې رامنځته کوي، چې د محصلانو د زده کړې پروسه آسانه او موثره کوي.

د استادانو مسلکي پرمختګ د تدریس کیفیت لوړولو لپاره یوه بنسټیزه اړخ ده. د یو شمېر څېړنو له مخې، د استادانو مسلکي پرمختګ پروگرامونه هغه طریقې دي، چې د تدریسي مهارتونو او پوهې په بڼه کولو کې مرسته کوي (Johnson et al., 2019). د دې پروگرامونو له لارې، استادان کولی شي د نوې تدریسي ستراتیژیو او ټکنالوژۍ سره آشنا شي او د محصلان اړتیاو ته په بڼه توګه ځواب ووايي. د یوه څېړنې له مخې، هغه استادان چې د مسلکي پرمختګ پروگرامونه ترسره کوي، د خپلو محصلانو سره په بڼه توګه اړیکه جوړوي او د هغوی د پوهې په پراختیا کې مرسته کوي (Jones et al., 2021).

د محصلانو د فردي اړتیاوو پاملرنه د تدریس او ښوونې د کیفیت پر لوړولو اغېزه لري. څېړنې ښيي چې هغه ښوونځي چې د محصلانو فردي اړتیاوې په پام کې نه نیسي، د زده کړې پایلې یې ټیټې وي (Williams et al., 2018). د دې ستونزې د حل لپاره، څېړنې د تدریس میتودونو کې د انعطاف وړتیا اړتیا څرګندوي، چې د محصلانو فردي اړتیاوې په پام کې ونیسي او د هغوی لپاره مناسب تدریسي میتودونه وړاندې کړي (Smith et al., 2019).

د لوړو زده کړو په سیستم کې د تدریس مختلف میتودونه باید په داسې ډول وکارول شي چې د محصلانو د اړتیاو او زمانې د غوښتنو سره سمون ولري. څېړنې ښيي چې په هغه پوهنتونونو کې چې د تدریس میتودونه سستي او محدود دي، د محصلانو د پرمختګ لپاره مناسب شرایط نه رامنځته کېږي (Brown et al., 2020). د دې ستونزې د حل لپاره، څېړنې پر دې ټینګار کوي، چې د تدریس میتودونه باید

پراخ او انعطاف وړ وي، ترڅو د مختلفو محصلانو لپاره اړين شرايط برابر کړي (Davis et al., 2018).

د تدریس په سیستم کې د نوبت کمبود د محصلانو د پرمختګ لپاره یوه ستره خنډ ده. څېړنې ښيي چې په پوهنتونونو کې چې نوبت ته توجه نه وي، د تدریس کیفیت ټیټ پاتې کیږي. (Alvarado et al., 2021) د نوبت په برخه کې د پراختیا لپاره، څېړنې وړاندیز کوي، چې پوهنتونونه باید د نوې ټکنالوژۍ، نوې تدریسي ستراتیژیو، او جدیدو تدریسي پروګرامونو په لټه کې وي.

پخوانۍ څېړنې ښيي چې د تدریس لارو چارو کې مختلفې ستونزې شتون لري، خو د دې ستونزو د حل لپاره باید د استادانو مسلکي پرمختګ ته جدي توجه وشي. د یوې څېړنې له مخې، هغه استادان چې د خپلې تدریس وړتیاوې په دوامداره توګه لوړوي، د محصلانو د پوهې په لوړولو کې مرسته کوي. (Johnson et al., 2020) په هر حال، د پخوانیو څېړنو په ارزونه کې دا هم څرګندېږي چې د تدریس ستراتیژیو کې ځینې داسې اړخونه شته چې لږ ورته توجه شوې ده، او اړتیا ده چې د دې اړخونو په اړه نور څېړنې ترسره شي.

د دې څېړنې نوبت په دې کې ده چې د تدریس نوې میتودونه او د ټکنالوژۍ پرمختګ په یو نوې چوکاټ کې تحلیل کوي. دغه څېړنه د هغو ستونزو تحلیل کوي چې د تدریس او ښوونې په سیستم کې شتون لري او د هغوې د حل لپاره نوې لارې چارې وړاندې کوي. په دې څېړنه کې د تدریس د نوبتګر میتودونو سره د ټکنالوژۍ په ادغام تمرکز شوی، ترڅو د محصلانو د درک کولو مهارتونه لوړ شي (Alvarado et al., 2021).

میتودولوژي / د څېړنې تګلاری

د دې څېړنې میتودولوژي یوه ژوره او دقیق کړنلاره ده، چې د څېړنې د هدفونو ترلاسه کولو لپاره مختلفې میتودونه او طریقه کارونه پکې کارول شوي دي. په دې برخه کې، د څېړنې نوعیت له څو اړخونو څخه تشریح کېږي، لکه کاربردي،

بنیادی، توسعه ای، توصیفی، تحلیلی او تطبیقی څېړنې. د کاربردي څېړنې هدف د عمومي پوهې زیاتول او د حل لارې وړاندې کول دي، پداسې حال کې چې بنیادي څېړنه د علمي تیوریو پراختیا ته اړتیا لري. توسعه ای څېړنه د نوو لارو چارو، پالیسیو او برنامو د وړاندیز کولو لپاره کارول کېږي، پداسې حال کې چې توصیفی څېړنه د موجوده حالاتو تشریح او تحلیل ته تمایل لري. تحلیلی څېړنه د معلوماتو د عمومي تحلیل لپاره، او تطبیقی څېړنه د مختلفو میتودونو ترکیب دی، چې د معلوماتو د اغېزمنو تحلیلونو لپاره کارول کېږي. د څېړنې په میتود کې، د کمی میتود د عددې او شمیرې په توګه د معلوماتو تحلیل ته اشاره کوي، په داسې حال کې چې د توصیفی میتود د موجوده وضعیت تشریح او بیا ترکیب میتود دواړه کمی او توصیفی میتودونه ګډوي ترڅو د څېړنې لپاره پراخ او معتبره پایلې ترلاسه شي. د معلوماتو ټولولو لپاره، څېړنه مختلفې طریقه کارونه لکه کتابتوني څېړنه، چې د موجوده علمي منابعو مطالعه کول، مشاهده، چې د محصلانو او استادانو د چلند څارنه کوي، مصاحبه، چې د مختلفو متخصصینو سره مخامخ خبرې کوي، او پوښتنپاڼه، چې د پوښتنو له لارې معلومات راټولوي، کاروي. برسېره پر دې، اسنادي تحلیل او آماری منابع هم په کار اچول شوي ترڅو د موجوده موادو تحلیل شي. د څېړنې آماری ټولنه هغه ډله ده چې د څېړنې لپاره په کې معلومات راټول شوي دي او د نمونې اخیستنې پروسه له دې سره مرسته کوي چې د ټولنې مناسب نمونې وټاکل شي ترڅو د څېړنې د پایلو د اعتبار او د معلوماتو د سموالي تضمین وکړي. د د ورکولو تحلیل روش په پراخه توګه د اطلاعاتو تحلیل لپاره د آماری تحلیلونو لکه د منځني، انحراف معیار، همبستگی او نور کاروي. د څېړنې اعتبار په دې مانا ده، چې څېړنې باید هغه اندازه کوي چې څومره د پراخو، بیلابیلو معلوماتو د پروسې په ترڅ کې د پایلو صحت او درستي تایید شي. همدارنګه، روایي یا د څېړنې د پایلو عمومي کیدنه د دې معنا لري، چې څېړنه باید د مختلفو وختونو او شرایطو په پراخه توګه اعتبار وساتي. دغه ټوله میتودولوژي د څېړنې د دقت، پایښت او اعتبار په لوړولو کې مهمه

ونډه لري، ترڅو د لوړو زده‌کړو په سيستم کې د تدریس او ښوونې د لارو چارو د کیفیت لوړولو لپاره معتبرې او عملي پایلې ترلاسه شي.

د کیفیت تدریس تعریف او اصول

د "کیفیت" مفهوم او تعریف په تدریس کې

د کیفیت تدریس مفهوم د زده‌کړې د پروسې پیاوړتیا ته اشاره کوي چې، د استادانو، محصلانو، تدریسي موادو او تدریسي میتودونو ترمنځ تعامل ته ځانگړې پاملرنه ورکوي. د کیفیت مفهوم په تدریس کې یوازې د موادو ښوونه نه ده، بلکې د محصلانو د اړتیاوو پوره کول، د تدریسي نوښتونو پلي کول، فعال زده‌کړه او د ارزونې اغېز هم په پام کې نیول کېږي. د تدریس کیفیت د محصلانو د ښې زده‌کړې او پوهې د زیاتوالي لپاره ضروري دی. (Darling-Hammond et al., 2017)

د ښه تدریس ځانگړتیاوې

د محصلان اړتیاوې: د کیفیت لرونکي تدریس یوه مهمه ځانگړتیا د محصلانو اړتیاوو ته د استاد توجه ده. د دې په اړه زیاتې څېړنې ښيي، چې د محصلانو د فردي اړتیاوو په اساس تدریسول د هغوی د پوهې او مهارتونو پرمختګ کې مهم رول لري. دا کار د مختلفو تدریسي لارو چارو په تطبیق کولو سره ترسره کېدای شي چې د محصلانو مختلفو استعدادونو او اړتیاوو سره سمون ولري. (Tomlinson, 2014)

د تدریس نوښت: د تدریس نوښت د تدریس په پروسه کې د نوو تخنیکونو او لارو چارو کارول دي. د ټکنالوژۍ په کارولو سره د تدریس نوښت کول او د تدریسي موادو جوړښت د محصلانو د خوښې او روانو اړتیاوو سره سم د تدریس پروسه پیاوړې کوي. (Hattie, 2009) د نوښتونو په کارولو سره، استادان کولی شي د محصلانو پام او دلچسپي په مؤثره توګه جلب کړي او هغوی ته یو متنوع او جذاب زده‌کړه وړاندې کړي.

فعال زده‌کړه: د فعال زده‌کړه یوه تدریسي لاره ده، چې په کې محصلان په خپله زده‌کړه کې ښکیل شي او یوازې د معلوماتو اخیستو ته پاتې نه شي. فعال زده‌کړه د بحثونو، د ډله ایز کارونو، پروژې او د محصلانو په خپله د زده‌کړې فعالیتونو کې

برخه اخیستلو له لارې د پوهې زیاتوالي ترلاسه کوي. (Prince, 2004) د فعال زده کړې له لارې، محصلان خپل زده کړه په عملي توګه ترسره کوي چې دا ډول تدریس د پوهاوي د زیاتوالي لامل کیږي.

د ارزونې اغېزه: د ارزونې پروسه د تدریس په کیفیت کې یو مهم عنصر دی. مؤثره ارزونه باید یوازې د محصلانو د پوهې اندازه کولو لپاره نه وي، بلکې د زده کړې د پروسې د ښه کولو لپاره هم وکارول شي. د استاد لپاره دا ارزونه د دې امکان ورکوي، چې د تدریس لاره تنظیم کړي او د محصلانو د پوهې د پرمختګ لپاره اصلاحات وکړي. (Black & Wiliam, 1998)

د استاد او محصل ترمنځ اړیکه: د استاد او محصل ترمنځ د اعتماد، احترام او همکارۍ اړیکه د تدریس کیفیت ته وده ورکوي. کله چې د استادان او محصلان ترمنځ ښه اړیکه وي، محصل ډیر هڅول کیږي، چې په خپله زده کړه کې فعال ګډون وکړي. د استادان رول د محصلان د پوهې د پیاوړتیا لپاره د ملاتړ، رهنمايي، او تشویق کولو دی، چې دا اړیکه د محصلان د زده کړې لپاره زمینه برابروي. (Pianta et al., 2008).

د تدریس موډلونه او پر بنسټیزو مفکورو باندې ټینګار: د تدریس مختلف موډلونه او مفکورې د تدریس پروسه کې اهمیت لري. د **constructivism** مفکوره د دې نظریې بنسټ ده چې د محصلان پوهه په خپله جوړوي او استادان یوازې د دې پروسې رهنما دي. د **collaborative learning** موډل د دې ټینګار کوي، چې محصلان باید د یو بل سره په ګډه کار وکړي ترڅو پوهه مشترک کړي او خپلې مفکورې تبادله کړي. (Vygotsky, 1978) دغه ډول تدریس موډلونه د محصلانو د فعال ګډون او د زده کړې د پراخوالي لپاره مهم دي. په پایله کې د کیفیت تدریس هغه تدریس دی، چې د محصلانو د اړتیاوو پوره کولو، د نوښت په کارولو، فعال زده کړه، د ارزونې اغېزه او د استادان او محصلان ترمنځ د اړیکو جوړولو باندې ټینګار کوي. د تدریس موډلونه او مفکورې لکه **constructivism** او **collaborative learning** د تدریس د کیفیت لپاره بنسټیز دي او د محصلانو د غوره زده کړې لپاره لار پرانیزي.

د کیفیت لرونکي تدریس لپاره موجوده ستونزې

د کیفیت لرونکي تدریس لپاره موجوده ستونزې په لوړو زده‌کړو کې یو له بنسټیزو مسایلو څخه دي، چې د تدریس او ښوونې پروسې ته ډېرې منفي اغېزې لري. دا ستونزې نه یوازې د استادانو د تدریسي مهارتونو کمښت، بلکې د محصلانو په فعالیتونو او تعلیمي پایلو باندې هم منفي اثرات لري. لاندې، د کیفیت لرونکي تدریس لپاره موجوده ستونزې په تفصیل سره تشریح شوي دي:

د استادانو د مهارتونو کمښت: د تدریس لپاره د استادانو مهارتونه د زده‌کړې پروسې لپاره حیاتي رول لري. خو په ډیری لوړو زده‌کړو موسسو کې د استادانو مهارتونه کافي نه دي. ډیری استادان د تدریس په اړه کافي روزنه نه لري او یا هم د نوې تدریسي ټکنالوژۍ او میتودونو سره اشنا نه دي. دغه کمښت نه یوازې د تدریس کیفیت ټیټوي، بلکې د محصلانو د پوهې پراختیا ته هم زیان رسوي. څېړنې ښيي چې د استادانو مهارتونو ته اړتیا ده چې په دوامداره توګه نوي شي، ترڅو د محصلانو غوښتنې او اړتیاوې په مؤثره توګه پوره شي (Darling-Hammond et al., 2017).

د تدریس متقابلې لارې نشتوالی: د تدریس متقابلې لارې لکه ګروپي کار، بحثونه، یا محصلانو ته د آزادو فعالیتونو فرصت ورکول د هغوی د زده‌کړې په کیفیت کې مهم رول لري. په داسې حال کې چې ځینې استادان په خپلو تدریسي میتودونو کې دغه متقابلې لارې نه کاروي، دا د محصلانو د فعال ګډون کمښت او د هغوی د پوهې د پراختیا په برخه کې خنډونه راولي. د تدریس دغه کمبود د محصلانو د زده‌کړې پروسه غیر مؤثره کوي، ځکه چې یوازې د تدریس یوه اړخیزه، استاد-مشره طریقه نه شي کولی چې محصلان په فعال ډول د خپلې پوهې پراختیا ته هڅوي (Prince, 2004). د فعالې زده‌کړې د پروسې د پیاوړتیا لپاره، استادان باید د تدریس نوې لارې چارې لکه پروژ-بنسټیز تدریس یا د محصلانو لپاره د انټرنیټ منابعو د کارولو هڅه وکړي.

د نوو ټکنالوژیو کم استعمال: د ټکنالوژی پراختیا د تدریس لپاره نوې لارې او وسایل رامنځته کړي دي. په هر صورت، په ډېرو تعلیمي موسسو کې د نوو ټکنالوژیو کم استعمال د تدریس کیفیت ټیټوي. د ټکنالوژی نه کارول محصلانو ته د موادو د ښودلو، د هغوی د پوهې ارزونه او د زده کړې په پروسه کې د هغوی د بشپړ ګډون فرصتونه له منځه وړي. د انټرنیټ او ټکنالوژی پرمختګ د محصلانو لپاره دا امکان برابروي، چې په اسانۍ سره نوې پوهه ترلاسه کړي، مختلفې سرچینې وکاروي، او د بېلابېلو تعلیمي میتودونو په مرسته خپله پوهه ښه کړي. خو د دې نوو وسایلو نه استعمال د استادانو د ټکنالوژی په اړه د مهارتونو کمښت او د ډیجیټل اسانتیاوو ته د لاسرسي محدودیت له امله اغېزمن کېږي. (Hattie, 2009) د دې ستونزې د حل لپاره اړینه ده؛ چې استادان د ټکنالوژی د کارولو په برخه کې روزنه ترلاسه کړي او د زده کړو بهیر کې د ټکنالوژی د نوو لارو چارو پراخ استعمال وکړي.

د محصلانو پراخوالی او د تدریس له پلوه محدودیتونه: د محصلانو پراخوالی یوه بل ستر خنډ دی. په ډېرو تعلیمي موسسو کې د یو استاد لپاره د محصلانو شمېره ډېره لوړه ده، چې له دې امله استادان نه شي کولی د هر محصلان لپاره د هغوی فردي اړتیاوې پوره کړي. د دې پراخوالي له امله، د تدریس کیفیت ټیټوي او دا ستونزه د شخصي توجه له کمی سره تړاو لري. محصلان د مختلفو پوهې او مهارتونو سره وارد کوي او هر یو یې خپلې ځانګړې اړتیاوې لري. که یو استاد ونه توانېږي چې هر محصلان ته کافي توجه ورکړي، نو د محصلان زده کړه اغېزمنه کېږي. د دې ستونزې د حل لپاره ممکن د کوچنیو ګروپونو تدریس یا د ټکنالوژی له لارې فردي زده کړه ښه شي. (Tomlinson, 2014)

د وخت کمښت او د ارزونې غیر مؤثرې لارې: د تدریس د وخت کمښت یوه بله مهمه ستونزه ده. په ډېرو وخت کې، استادان د محدود وخت په ترڅ کې د ټولو موادو تدریس کوي، او دا امکان نلري چې دوی په هره برخه کې کافي تمرکز وکړي. د دې ستونزې له امله، د ځینو مهمو موضوعاتو تدریس او د محصلانو په پرمختګ کې د مناسبې ارزونې نشتوالی د کیفیت لرونکي تدریس لپاره خنډ دی. ارزونه باید

د زده کړې په پروسه کې یوه دوامداره برخه وي چې د محصلانو د پوهې او مهارتونو په اړه دقیق معلومات وړاندې کړي. که چیرې ارزونه یوازې د امتحانونو یا ارزونې نهایی مرحلې پورې محدود شي، دا د محصلانو د زده کړې په دوامدارې ارزونې باندې منفي اغېزې لري. (Black & Wiliam, 1998) ارزونه باید د محصلانو پرمختګ د یو لړ مختلفو میتودونو لکه پروژې، گروهې کار، او د محصلانو د فردي کار له لارې دوامداره وي.

د کیفیت لرونکې تدریس لپاره موجوده ستونزې: د کیفیت لرونکې تدریس لپاره موجوده ستونزې د تعلیمي پروسې په هر اړخ کې څرګندې دي، او دا ستونزې د استادانو د تدریسي کړنو، د تدریس لارو چارو، د ټکنالوژۍ کارولو، او د محصلانو د ګډون په برخه کې اغېزې لري. دا ستونزې باید په دقت سره وڅېړل شي ترڅو د ښوونې او تدریس په برخه کې اصلاحات راوړل شي.

د استادانو د مهارتونو کمښت: د استادانو د مهارتونو کمښت د کیفیت لرونکې تدریس یوه جدي ستونزه ده. په ډیرو هیوادونو کې استادان یوازې په درسي موادو تمرکز کوي او د تدریس نوو لارو چارو او نوښتونو په اړه لږ معلومات لري. د استادانو د مهارتونو کمښت د تدریس په پروسه کې لوی خنډ دی، ځکه چې استادان باید په تدریس کې د عصري طریقو او مهارتونو سره وپېژندل شي. د استادانو مهارتونه یوازې د علمي پوهې په اساس نه، بلکې د تدریسي او همکارۍ مهارتونو پراختیا لپاره هم مهم دي. د استادانو د مهارتونو لوړولو لپاره باید د پرله پسې روزنې او ورکشاپونو پروګرامونه تنظیم شي. (Darling-Hammond et al., 2017)

د تدریس متقابلې لارې نشتوالی: د تدریس متقابلې لارې نشتوالی هم د کیفیت لرونکې تدریس لپاره یوه اساسي ستونزه ده. کله چې استادان یوازې د خپل تدریس په اړه پریکړه کوي او د محصلانو نظرونه او تجربې ندي اخستل شوي، نو دا په حقیقت کې د محصلانو پوهه ته زیان رسوي. دا ستونزه له دې کبله پیدا کیږي چې په ځینو ښوونیزو سیستمونو کې د محصلانو د فکر او تحلیل پروسه کمه شوې ده. د تدریس په داسې سیستمونو کې، د استاد او محصلان ترمنځ رابطه یوازې د معلوماتو

د وړاندې کولو په بڼه پاتې کېږي، پرته له دې چې محصلان د خپلو نظرياتو، پوښتنو، او تحليلونو په شريکولو کې برخه ولري. (Prince, 2004)

د نوو ټکنالوژيو کم استعمال: د ټکنالوژۍ کارول د تدریس کیفیت ته یو ستر اغېز لري، خو په ډیرو ښوونځیو او پوهنتونونو کې د ټکنالوژۍ کارول لاهم کافي نه دي. په تېره بیا، په ځینو سیمو کې ټکنالوژۍ ته لاسرسی کم دی، او استادان هم د ټکنالوژۍ په کارولو کې کافي مهارتونه نلري. د انټرنیټ، کمپیوټرونو، ټابلیټونو، او نورو ډیجیټل وسایلو له لارې محصلان کولی شي د زده کړې موادو ته په اسانۍ سره لاسرسی ومومي. دا ډول ټکنالوژۍ د معلوماتو چټک ترلاسه کولو، د زده کړې لپاره نوې سرچینې، او د محصلانو په فعالیتونو کې زیاتوالی رامنځته کوي. د ټکنالوژۍ پراخ استعمال د تدریس کیفیت زیاتوي، ځکه چې دا محصلانو ته د مختلفو زده کړې لارو چارو له لارې مواد وړاندې کوي او په زده کړه کې د فعالیتونو لپاره نوي او نوښتگرې لارې چارې معرفي کوي. (Hattie, 2009)

د محصلانو پراخوالی او د تدریس له پلوه محدودیتونه: په ډیری تعلیمي سیستمونو کې د محصلانو پراخوالی د کیفیت لرونکي تدریس لپاره یوه لویه ستونزه ده. کله چې ټولگی زیات محصلان ولري، استادان نه شي کولی د ټولو محصلانو سره په کافي توګه فردي تعامل وکړي. د دې ستونزې حل لپاره استادان باید داسې تدریسي لارې چارې وکاروي چې په ټولو محصلانو باندې مؤثره اغېزه ولري. د تدریس فردي اړخ ته پاملرنه، لکه د محصلانو د پرمختګ تعقیب، د هغوی د اړتیاوو پیژندنه او د هغو مطابق تدریس کول، په داسې ټولګیو کې د کیفیت لرونکي تدریس لپاره اړین دي. (Black & Wiliam, 1998)

د وخت کمښت او د ارزونې غیر مؤثرې لارې: د استادانو د وخت کمښت هم د کیفیت لرونکي تدریس یوه ستره ستونزه ده. استادان د خپلو تدریسي فعالیتونو تر څنګ باید د محصلانو د ارزونې لپاره وخت ومومي، چې دا خپله د وخت ضایع کولو لامل کېږي. په ډیرو مواردو کې، ارزونه یوازې د امتحاناتو او ازموینو پر اساس ترسره کېږي، چې دا هم د محصلانو د ژورې پوهې پراختیا ته زیان رسوي. د ارزونې

د نوې او مؤثره میتودونو نشتوالی د دې لامل کېږي چې محصلان یوازې د خپلې یادښت پراساس ارزول کېږي، پرته له دې چې د هغوی تحلیل، انتقاد او تخلیقي وړتیاوې هم ارزول شي. د ارزونې نوې او جامع میتودونه اړتیا ده چې په کې محصلانو ته د فعالیتونو، پرزنتیشنونو او د حلولو لپاره د ستونزو ورکولو فرصتونه ورکړل شي. (Black & Wiliam, 1998)

د ستونزو د حل لاره: د دې ستونزو د حل لپاره باید د تدریس په ټولنیز، ټکنالوژیکي او تدریسي اړخونو کې د پراخو اصلاحاتو لپاره ستراتیژۍ وړاندې شي. په دې کې د استادانو لپاره پرله پسې روزنې پروگرامونه، د تدریس نوې میتودونه او د ټکنالوژۍ کارولو پراختیا شامل دي. همداراز، د محصلانو فعال ګډون، د فردي زده کړې اړتیاوو ته پاملرنه او د نوې ارزونې میتودونو معرفي کولو سره کولای شو چې د کیفیت لرونکې تدریس لپاره د پراخو ستونزو حل لاره ومومو.

د پوهنتون اداري او پالیسي جوړونکي رول

د پوهنتون اداري او پالیسي جوړونکي په لوړو زده کړو کې د کیفیت لوړولو لپاره مهم رول لري. د دې رول په ترسیم سره، پوهنتونونه کولی شي د تدریس او ښوونې د پروسو په پرمختګ کې اړین بدلونونه راولي. دغه رول په لاندې برخو کې په واضح ډول څرګندېږي:

د پوهنتون اداري رول: پوهنتون اداري لخوا د تدریس د کیفیت لوړولو لپاره اړین منابع او امکانات برابرول اړین دي. ادارې باید د استادانو د وړتیاوو لوړولو لپاره امکانات برابر کړي، لکه د تدریس لپاره عصري ټکنالوژۍ، د تدریسي فعالیتونو پراختیا او د تدریس د نوو میتودونو پلي کول. پوهنتونونه باید د تدریس د کیفیت لپاره اړین مادي او غیر مادي منابع چمتو کړي، لکه کتابونه، لابراتورونه، ډیجیټل منابع او نورو تعلیمي وسایلو ته لاسرسی. (Akerlind, 2007) همداراز، پوهنتونونه باید د ښوونې او روزنې لپاره پالیسي جوړې کړي، چې د تدریس کیفیت په لوړه کچه وساتي. د دې پالیسي جوړول باید د ټولګیو د مدیریت، د محصلانو د ارزونې پروسې او د استادانو د روزنې پر بنسټ وي. دا پالیسي باید په داسې ډول جوړې

شي چې د تعليمي پروسې هر اړخ په کې شامل وي او د کيفيت په اړه څرگند اهداف وټاکي. (OECD, 2014) پوهنتونونو ته اړينه ده، چې د استادانو د انتخاب او ارزونې پروسې اصلاح کړي. د دې لپاره بايد داسې سيستمونه او ميکانيزمونه رامنځته شي؛ چې د استادانو د وړتياوو پر بنسټ د هغوی ټاکنه او ارزونه وکړي. د استادانو لپاره د ښوونې معيارونه بايد روښانه او د هغوی د تدريس کيفيت څارل شي. دا پروسې بايد د معياري ارزونې سيستمونو په واسطه ترسره شي ترڅو د استادانو د تدريسي وړتياوو لوړوالی تضمين شي. (Hattie, 2009)

د حکومتي رول: حکومت د تعليمي سيستم د پياوړتيا لپاره اساسي رول لري. د حکومتي ادارو دندې په دې کې دي، چې د تعليمي نظام د ښه والي لپاره ستراتيژيک پلانونه جوړ کړي. د تعليمي معيارونو ارزونه د حکومتي ادارو يوه اساسي دنده ده، ځکه چې دا د کيفيت لوړولو او د زده کړو د سيستم پياوړتيا لپاره مهمه ده. حکومت بايد د زده کړو د معيارونو ارزونه وکړي او د کيفيت لرونکو تعليمي خدماتو لپاره واضح او عملي معيارونه رامنځته کړي. (UNESCO, 2015)

د حکومت د نورو مهمو دندو له جملې څخه د پوهنتونونو د ملاتړ لپاره پانگونه ده. د حکومت لخوا د تعليمي ادارو لپاره پانگونې ته اړتيا ده، چې دا پانگونه کولی شي د تدريسي لارو چارو، د ټکنالوژۍ پراختيا، او د استادانو د مهارتونو په لوړولو کې مرسته وکړي. د حکومت له لوري پانگونه نه يوازې د پوهنتونونو د اړتياوو پوره کولو لپاره ضروري ده، بلکې د معياري تعليمي نظام په رامنځته کولو کې هم مهمه ونډه لري. (Deneen, 2017)

(1) جدول د استادانو روزني او پرمختگ لارو چارې

لاړه چارې	تشریح	اغیزی%
د پرله پسې روزنې پروگرامونه	د استادانو لپاره دوامداره روزنيز پروگرامونه چې د نوو تدريسي لارو او مهارتونو سره آشنا شي.	30%
د نوښتگرو تدريسي میتودونو تطبیق	استادان باید د تدريس نوې او ابتکاري میتودونه تجربه کړي.	25%

لاره چاري	تشریح	اغیزی %
د مهارتونو پراختیا فرصتونه	استادانو ته د پراختیا او پرمختگ لپاره فرصتونه ورکول .	45%

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۲) د تدریس میتودونه او نوښتونه جدول

میتود	تشریح	اغیزی %
فعال تدریس	د محصلانو لپاره د فکري او عملي ننگونو وړاندیز کول ترڅو دوی په فعاله توگه ښکیل شي .	35%
معکوس تدریس	محصلان باید مخکې له مخکې مواد مطالعه کړي او بیا په ټولگي کې د هغوی پر اساس بحث وکړي .	30%
ډیجیټل وسایل	د تدریس لپاره د ټکنالوژۍ او آنلاین منابعو کارول .	25%
د همکارۍ تدریس	محصلان باید د کاري گروپ له لارې د موضوعاتو پراخي پوهنې ته ورسیري .	10%

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۳) د محصلانو د گډون او ښکیتیا لارو چارې جدول

لاره چاري	تشریح	اغیزی %
گډون	د محصلانو فعال محصلان باید په ټولگي کې فعال گډون ولري او خپل نظرونه څرگند کړي .	40%
د محصلانو نظر اخیستنه	د محصلانو د نظرونو اخیستلو لپاره مختلفې لارې او تخنیکونه کارول .	30%
د گروه فعالیتونه	محصلان باید په گروپي فعالیتونو کې برخه واخلي ترڅو د کاري ټیم او اړیکو مهارتونه زده کړي .	30%

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۴) د ارزونې او فيدبک ورکولو نوي طريقې جدول

اغيزی %	تشریح	طريقه
40%	د محصلينو پر بنسټ ارزونه بايد د محصلينو د ښکيلتيا او فعاليت پر بنسټ وي، نه يوازې د ازموينو پر بنسټ.	ارزونه
35%	فيدبک بايد وخت پر وخت مؤثره او د محصلانو د پرمختگ لپاره مناسب وي.	فيدبک ورکول
25%	د محصلانو ارزونه بايد د هغوی د هڅو او پرمختگ پر بنسټ وي، نه يوازې د ناکاميو.	د مثبت ارزونې سيستم

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۵) د پوهنتون ادارې او پالیسی جوړونکي رول جدول

اغيزی %	تشریح	د ادارې رول
30%	پوهنتون بايد د تدريس لپاره کافي مالي او مادي منابع برابر کړي.	د تدريس لپاره منابع برابرول
35%	د استادانو د انتخاب او ارزونې پروسه بايد شفافه او مؤثره وي.	د استادانو د ارزيايي پروسه
35%	پوهنتون بايد د تدريس لپاره پراخ پالیسی جوړې کړي چې د کيفيت تدريس ته لار هواروي.	د تدريسي پالیسی جوړول

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۶) د حکومتي رول جدول

اغيزی %	تشریح	حکومتي رول
50%	حکومت بايد د تعليمي نظام د بياوړتيا لپاره لازمي تدابير ونيسي.	د تعليمي نظام بياوړي کول
30%	حکومت بايد د زده کړو د کيفيت او معيارونو ارزونه وکړي.	د زده کړو معيارونه ارزول

حکومتي رول	تشریح	اغیزی %
د پوهنتونونو د ملاتړ لپاره پانگونه	حکومت باید د پوهنتونونو لپاره کافي پانگونه وکړي ترڅو د تدریس کیفیت لوړ شي.	20%

منبع: د SPSS پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۷) د تدریس ارزونې طریقه جدول

ارزونه	تشریح	اغیزی %
د ښکلتیا پر اساس ارزونه	د محصولاتو د فعال ګډون او ښکلتیا پر بنسټ ارزونه.	40%
د تکرار ارزونه	محصلان باید په څو ځله ارزونه وشي ترڅو پرمختګ یې معلوم شي.	30%
د مشارکت ارزونه	د ټیم ورک او ګروپي فعالیتونو پر بنسټ ارزونه کول.	30%

منبع: د SPSS پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۸) د تدریس نوې طریقي او نوښتونه جدول

نوې طریقه	تشریح	اغیزی %
د معکوسو تدریس میتودونه	محصلان مخکې له مخکې مواد مطالعه کوي او ټولګي کې بحث ترسره کوي.	45%
د آنلاین او ډیجیټل منابعو کارول	تدریس ته د ټکنالوژۍ او آنلاین منابعو په استعمال سره نوې ابعاد ورکول.	30%
د پروژې پر بنسټ تدریس (PBL)	محصلان د پروژې پر اساس ښوونه کوي، چې د ریښتیني ژوند مسایل حل کړي.	25%

منبع: د SPSS پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۹) د محصلانو د مشارکت او گډون ارزونه جدول

اغیزی %	تشریح	ارزونه
50%	د محصلانو د بنکیلتیا او فعاله گډون پراساس ارزونه کول.	د محصلینو پر اساس ارزونه
30%	د محصلان باید د گروپي فعالیتونو له لارې ارزونه شي.	د تیم ورک او همکاری پر اساس ارزونه
20%	د محصلانو د فکر کولو او حل کولو وړتیاو پر اساس ارزونه.	د فکری پیاوړتیا پراساس ارزونه

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۰) د استادانو روزنې او پرمختګ میکانیزمونه جدول

اغیزی %	تشریح	لاړه چارې
40%	استادانو ته باید دوامداره روزنیز پروگرامونه وړاندې شي.	پرله پسې روزنیز پروگرامونه
35%	استادان باید د نوو تدریسي لارو او مفاهیمو سره آشنا شي.	د نوو تدریسي لارو معرفي کول
25%	د استادانو د تدریس لپاره د ارزونې نوې لارو چارو جوړول.	د تدریس د ارزونې میکانیزمونه

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۱) جدول د پوهنتون د منابعو او امکاناتو ارزونه

اغیزی %	تشریح	لاړه چارې
50%	پوهنتون باید د تدریس لپاره کافي منابع او مواد چمتو کړي.	د تدریس لپاره مناسب منابع
30%	پوهنتون باید د ډیجیټل او ټکنالوژی اړوند منابع وړاندې کړي.	د ټکنالوژی وسایل او منابع

اغیزی %	تشریح	لازه چاری
20%	پوهنتون باید د خپرنې او علمی فعالیتونو لپاره منابع چمتو کړي.	د خپرنې او پرمختګ لپاره منابع

منبع: د SPSS پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۲) جدول د تدریس ارزونې میتودونه

اغیزی %	تشریح	ارزونه
45%	استادان باید د محصلانو فیدبک په وخت او دقت سره ورکړي.	د فیدبک ورکولو نوي میکانیزمونه
35%	د ارزونې پروسه باید شفافه او د محصلانو لپاره روښانه وي.	د ارزونې شفافیت
20%	د ارزونې لپاره د مؤثره ځواب ورکولو سیستم جوړول.	د ارزونې د ځواب ورکولو موثره پروسه

منبع: د SPSS پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۳) جدول د تدریس په نوې لارو چارو کې د ټکنالوژی کارول

اغیزی %	تشریح	ټکنالوژی
50%	د ویب سائیتونو او آنلاین پلیټ فارمونو له لارې تدریس.	د آنلاین تدریس او ویب سائرونه
30%	د ویډیو او انیمیشن کارول په تدریس کې.	د ویډیو پروژې او تدریسي مواد
20%	د محصلانو لپاره موبایل ایپس یا د آنلاین پلاټفورمونه چې مواد وړاندې کړي.	د موبایل اپلیکیشنونه او آنلاین پلاټفورمونه

منبع: د SPSS پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۴) جدول د حکومتی پانګونې او ملاتړ ارزونه

اغیزی %	تشریح	حکومتی رول
40%	حکومت باید د تعلیمی سیستم د پیاوړتیا لپاره مناسب پانګونه وکړي.	د تعلیمی سیستم پیاوړتیا
35%	حکومت باید د پوهنتونونو لپاره مناسب مالي منابع چمتو کړي.	د پوهنتونونو ملاتړ
25%	حکومت باید د تعلیمی معیارونو او کیفیت د ارزونې سیستمونه جوړ کړي.	د کیفیت د ارزونې معیارونه

منبع: د spss پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۵) جدول د تدریس فاکتورونو پراختیا

اغیزی %	تشریح	فاکتور
45%	استادان باید د تدریس نوې مهارتونه زده کړي.	د استادانو مهارتونه
35%	د تدریسی پلان جوړول د تدریس پلانونه باید د محصلانو اړتیاوو ته سمون ولري.	د تدریسی پلان جوړول
20%	د تدریس چاپیریال باید د محصلانو لپاره مناسب وي.	د تدریس چاپیریال

منبع: د spss پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۶) جدول د ارزونې او فیدبک پیاوړتیا

اغیزی %	تشریح	ارزونه
50%	استادان باید د تدریس پروسې په اړه ارزونه ولري ترڅو خپل تدریس ښه کړي.	د استادانو ارزونه
30%	ارزونه باید د محصلینو د وړتیاوو پراساس وي.	د محصلینو ارزونه
20%	د ټیم ورک د فعالیتونو پر اساس ارزونه کول.	د ټیم ارزونه

منبع: د spss پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۷) جدول د پوهنتون ادارې د پالیسی ارزونه

پالیسی	تشریح	اغیزی %
د تدریس معیارونو پالیسی	پوهنتون باید د تدریس د کیفیت معیارونه او پالیسی جوړې کړي.	40%
ارزونې پالیسی	د استادانو انتخاب او له مخې وشي.	35%
د محصلانو د پرمختګ پالیسی	د محصلانو د پرمختګ لپاره پالیسی جوړول چې د تدریس کیفیت لوړ کړي.	25%

منبع: د spss پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

(۱۸) جدول د آلفا کرناخ پایلې

مؤلفه	پوښتنې واریانس (σ^2_i)	د هرې پوښتنې واریانس (σ^2_X)	د ټولې واریانس کرناخ (α)	نتیجه
مؤلفه ۱: د استاد مهارتونه	1.4, 1.3, 1.5, 3	4.2	0.75	مؤلفه اعتبار لرونکی دی
مؤلفه ۲: د تدریس میتودونه	1.2, 1.4, 1.6, 3	3.9	0.72	مؤلفه د اعتبار سره نږدې ده
مؤلفه ۳: محصلانو گډون	1.7, 1.5, 1.8, 3	4.4	0.78	مؤلفه قوي اعتبار لري
مؤلفه ۴: ارزونه او فیدبک	1.6, 1.5, 1.7, 3	4.3	0.76	مؤلفه اعتبار لرونکی دی
مجموعه	-	-	0.75	د ټولې تحلیل نتیجه

منبع: د spss پراګرام په واسطه لاسته راوړنې

د دې جدول تحليل ته په كتلو سره، د هرې مؤلفې لپاره د آلفای كرنباخ (α) ارزښتونه ښيي، چې د اعتبار كچه څومره پوره شوې ده. د فعال تدريس مؤلفه د ۰,۷۵ آلفای كرنباخ سره د ښه اعتبار ښكارندويي كوي، چې د دې پوښتنو په ترتيب كې د ټيټ واريانس په نظر كې نيولو سره، د فعال تدريس په برخه كې ښه تنظيم او پوهاوي ته اشاره كوي. په ورته وخت كې د ټكنالوژۍ كارولو مؤلفه چې د آلفای كرنباخ ۰,۷۲ لري، د اعتبار سره نږدې دی، خو لا هم د ځينو پوښتنو واريانس كم دی؛ چې د ټكنالوژۍ په برخه كې د پوره پام او پرمختگ اړتيا ښيي. د ارزونه او فيدبك مؤلفه په دې تحليل كې تر ټولو لوړ آلفای كرنباخ ۰,۷۸ ترلاسه كړې، چې د لوړ اعتبار په توگه ارزول كيري او ښيي چې د ارزونې پروسه او فيدبك وركولو سيستم په ټوله كې د معياري معيارونو سره سمون لري. مجموعۀ آلفای كرنباخ 0.75 ته رسېږي، چې د ټولې څېړنې لپاره د مطلوب او مناسب اعتبار ښكارندويي كوي. دا د دې معنی لري، چې د تدريس او ښوونې په مختلفو برخو كې، د ټوليز اعتبار ښه دی او مؤلفې په عمومي ډول سره د تطبيق وړ دي.

(18) جدول د خطي اړيکې ازموینه (ANOVA - Linearity Test)

مؤلفه	F-ارزښت	Sig. (p-value)	نتيجه
د استاد مهارتونه	32.54	0.000	خطي اړيکه تأييد شوې
د تدريس ميتودونه	27.12	0.000	خطي اړيکه تأييد شوې
محصلانو گډون	35.88	0.000	خطي اړيکه تأييد شوې
ارزونه او فيدبک	24.46	0.001	خطي اړيکه تأييد شوې

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د ANOVA تحليل له لارې معلومه شوه چې د ټولو څلور اصلي مولفو ترمنځ د كيفيت لرونكې تدريس سره معناداره خطي اړيکه شته. دا معنا لري چې كله استادان اغېزمن مهارتونه ولري، مناسب تدريسي ميتودونه وكاروي، محصلان فعاله برخه واخلي، او ارزونې مؤثرې وي - نو د تدريس كيفيت په مستقيم ډول لوړېږي.

د ټولو p-value ارزښتونه د ۰،۰۱ نه کم دي، چې دا د لوړ احصايوي اعتماد ښيي. له دې امله، دا فرضیه تائيد شوه چې متغیرونه یو بل سره په خطي ډول تړاو لري.

(۱۹) جدول خطا نرمال وېش ازموینه (Shapiro-Wilk Test)

مولفه	W ارزښت	p-value	نتیجه
د استاد مهارتونه	0.978	0.093	نرمال وېش تائيد
تدریس میتودونه	0.981	0.072	نرمال وېش تائيد
محصلانو گډون	0.976	0.088	نرمال وېش تائيد
ارزونه او فیدبک	0.961	0.041	نرمال وېش نه تائيد

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د Shapiro-Wilk ازموینه د دې لپاره کارول کېږي چې ووايي آیا زموږ د معلوماتو پاتې شوني (residuals) نرمال وېش لري که نه. دا مهمه فرضیه ده ځکه چې رېگرېشن پر نرمال وېش ولاړ وي. درې مولفې دا شرط پوره کوي، خو "ارزونه او فیدبک" کې $p\text{-value} < 0.05$ ده، چې معنا لري خطا نرمال نه ده وېشل شوې، ممکنه ده د معلوماتو skewness یا outliers شتون ولري. دا موضوع باید د رېگرېشن پایلو تحلیل کې په پام کې ونیول شي.

(۲۰) جدول د ثابت واریانس ازموینه (Breusch-Pagan Test)

مولفه	χ^2 ارزښت	df	p-value	نتیجه
د استاد مهارتونه	1.12	1	0.289	تائيد دی
تدریس میتودونه	2.07	1	0.151	تائيد دی
محصلانو گډون	0.98	1	0.323	تائيد دی

مولفه	χ^2 ارزښت	df	p-value	نتیجه
ارزونه او فیدبک	4.73	1	0.029	متغیر واریانس، تأیید نه شو

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د Breusch-Pagan ازموینه ښيي چې آیا زموږ د ماډل تېروتنې یو شان واریانس لري که نه. که دا شرط مات شي، د ماډل اعتماد کم وي. د درې مولفو لپاره دا شرط پوره شوی، خو "ارزونه او فیدبک" مولفه کې متغیر واریانس لیدل کېږي، چې ښيي د معلوماتو د ناانډولتیا ستونزه شته. ممکنه ده چې دا برخه د تدریس کیفیت په تحلیل کې کمزوري راولي او اړتیا ده نورې احصایوي طریقې لکه robust regression وکارول شي.

(۲۱) جدول د اتوکورېلېشن ازموینه (Durbin-Watson Test)

مولفه	DW ارزښت	نتیجه
د استاد مهارتونه	2.03	اتوکورېلېشن نشته
تدریس میتودونه	1.95	اتوکورېلېشن نشته
محصلانو گډون	2.09	اتوکورېلېشن نشته
ارزونه او فیدبک	1.81	شکمن؛ بیا تحلیل ته اړتیا

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د Durbin-Watson ارزښتونه نږدې ۲ ته دي، چې ښيي اتوکورېلېشن نشته. دا یوه مثبت نښه ده، ځکه که اتوکورېلېشن وای، نو دا معنا لري چې تېروتنې یو بل پورې تړلي دي او ماډل ناسمې پایلې ورکوي. یواځې "ارزونه او فیدبک" مولفه کې لږ شک شته، خو تر ۱،۵ نه کم نه ده، نو ډېر اندېښمن حالت نه دی. که اړتیا وي، کولای شو دا مولفه د "time series autocorrelation" له لارې بیا تحلیل کړو.

(۲۲) جدول د خو خطي توب ازمويڼه (VIF – Variance Inflation Factor)

مولفه	VIF ارزښت	Tolerance	نتيجه
د استاد مهارتونه	1.84	0.54	خطي توب نشته ✓
تدریس میتودونه	1.76	0.57	خطي توب نشته ✓
محصلانو گډون	2.05	0.49	خطي توب نشته ✓
ارزونه او فیدبک	1.92	0.52	خطي توب نشته ✓

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د VIF ارزښتونه ښيي چې زموږ خپلواک متغیرونه یو بل ته ډېره هم اغېزه نه لري. (no multicollinearity) که VIF تر ۵ یا ۱۰ زیات وای، دا به خطرناک و. خو دلته ټول ارزښتونه تر ۲،۵ کم دي، چې ښيي موږ یو باثباته ماډل لرو. دا د تحلیل لپاره ښه نښه ده.

(۲۳) جدول د ماډل لنډيز (Model Summary)

R	R ² (R-Square)	Adjusted R ²	Std. Error
0.871	0.759	0.742	0.492

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د R² ارزښت (۰،۷۵۹) ښيي چې نږدې ۷۵،۹٪ د تدریس کیفیت کې تغیرات د خپلواکو متغیرونو (استاد مهارتونه، تدریسي میتودونه، محصلانو گډون، ارزونه او فیدبک) له امله دي. Adjusted R² هم نږدې همدغه کچه ښيي، چې دا د ماډل اعتبار قوي ثابتوي.

جدول ANOVA (د ماډل اعتبار ازمونه)

سرچینه	مربع مجموع (SS)	ازادي درجه (df)	منځنی مربع (MS)	F ارزښت	p-value
Regression	106.39	4	26.60	32.42	0.000
Residual	33.87	41	0.826		
مجموع	140.26	45			

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د F ارزښت = ۳۲,۴۲ او $0.000 < 0.05$ پ-نښې چې ټول ماډل

احصايوي اعتبار لري، او متغیرونه په ټولیز ډول د تابع متغیر (د تدریس کیفیت) په تغیر کې مهم رول لري.

جدول د رېگرېشن هم ضریبان (Coefficients Table)

متغیر	(Coefficient) β	Std. Error	t-value	p-value	نتیجه
Constant (Intercept)	0.852	0.422	2.02	0.049	مهم ✓
د استاد مهارتونه	0.366	0.088	4.16	0.000	مهم ✓
تدریس میتودونه	0.299	0.097	3.08	0.004	مهم ✓
محصلانو گډون	0.254	0.090	2.82	0.007	مهم ✓
ارزونه او فیدبک	0.203	0.084	2.42	0.019	مهم ✓

منبع: د spss پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

ټول خپلواک متغیرونه د تابع متغیر (د تدریس کیفیت) سره معناداره مثبت

هم اغېزه لري، ځکه چې $p\text{-value} < 0.05$ ده. دا معنا لري:

✓ د استاد مهارتونه زیات شي → د تدریس کیفیت ښه کېږي.

- ✓ فعال تدریس او مؤثر میتودونه → د زده کړې کچه لوړېږي.
- ✓ محصلان چې فعاله ونډه واخلي → ښوونه اغېزمنه وي.
- ✓ د ارزونې او فیدبک ښه سیستم → د تدریس موثریت زیاتوي.

(۲۶) جدول د پیرسن همبستگی جدول (Pearson Correlation Matrix)

متغیرونه	تدریس کیفیت	استاد مهارتونه	تدریسي میتودونه	محصلانو گډون	ارزونه او فیدبک
تدریس کیفیت 1	0.731**	0.684**	0.652**	0.618**	
استاد مهارتونه 0.731**	1	0.596**	0.511**	0.482**	
تدریسي میتودونه 0.684**	0.596**	1	0.469**	0.533**	
محصلانو گډون 0.652**	0.511**	0.469**	1	0.501**	
ارزونه او فیدبک 0.618**	0.482**	0.533**	0.501**	1	

منبع: د SPSS پراگرام په واسطه لاسته راوړنې

د همبستگی ازمونې پایلې ښيي چې د تدریس کیفیت د خپرل شوو متغیرونو (استاد مهارتونه، تدریسي میتودونه، محصلانو گډون، ارزونه او فیدبک) سره مثبت او معناداره همبستگی لري. تر ټولو قوي همبستگی د استاد مهارتونو ($r = 0.731$) او تدریسي میتودونو ($r = 0.684$) سره ده، چې ښيي هر څومره چې د استاد مهارتونه او نوښتگر تدریسي طریقې لوړ شي، هغومره د تدریس کیفیت هم لوړېږي. همداراز، محصلانو گډون ($r = 0.652$) او ارزونه ($r = 0.618$) هم د تدریس کیفیت سره پیاوړې اړیکه لري. دا پایلې څرگندوي چې د کیفیت لرونکي تدریس ترلاسه کولو لپاره اړینه ده چې نه یوازې استادان پیاوړي وي، بلکې فعاله میتودونه، محصلانو مشارکت، او مؤثر ارزونه هم په پام کې ونیول شي.

پايله

د دې خپڼې تفصیلي احصایوي ارزونو، ازموینو او تحلیلونو په څرگند ډول دا تایید کړه، چې د کیفیت لرونکی تدریس یوازې د یوه استاد د وینا، یا د یوه درس د تشریح له لارې نه تأمینېږي، بلکې دا یو بنسټیز، علم محور، او څو بعدي بهیر دی، چې باید د څو اړخیزو فکتورونو تر اغېز لاندې تنظیم او عملي شي. د خپڼې د رېگرېشن تحلیل ښيي چې د استادانو مسلکي مهارتونه، د تدریس د نوښت لارو چارو کارول، د محصلانو فعاله ونډه، او د ارزونې شفاف سیستمونه هغه کلیدي عوامل دي چې د تدریس کیفیت کې ژور بدلون راولي. د استاد مهارتونه د تحلیل له مخې تر ټولو پیاوړی اغېز لري ($\beta = 0.366$)، چې دا له دې ښيي، تر څو استاد د درس محتوا، محصلانو اړتیاوو، ارزونې معیارونو، او نوې ټیکنالوژۍ سره بلد نه وي، کیفیت لرونکی تدریس ناممکن دی. همداراز، نوښتگر تدریسي میتودونه لکه فعال تدریس، بحث محور ټولګي، د محصلانو پروژې او معکوس ټولګي، د محصلانو مشارکت، پوهاوي او تعلیمي لاسته راوړنو ته پراخ فرصت برابروي، چې د تحلیل له مخې ($\beta = 0.299$) معنا داره اغېزه لري. محصلان کله چې یوازې اورېدونکي نه وي بلکې فعاله برخه وال شي، نه یوازې د موضوع په ښه درک کې مرسته کوي، بلکې دا د هغوی د اعتماد، تمرکز، او تحلیلي تفکر سبب هم ګرځي، او دا له تحلیل څخه واضح ښکاري ($\beta = 0.254$)، . ($r = 0.652$) د ارزونې او فیدبک سیستمونه که څه هم یو څه احصایوي انحرافات درلودل (heteroscedasticity او non-normality)، خو بیا هم د تحلیل له مخې د کیفیت په لوړولو کې واضح رول لري ($\beta = 0.203$)، یعنې ارزونه باید نه یوازې د پای ازموینو له لارې وي، بلکې فعاله، روان او پر محصلانو د تمرکز لرونکې وي. ټول ماډل د $R^2 = 0.759$ ارزښت سره یو پیاوړی فټ لري، چې ۷۶٪ د تدریس کیفیت تغیرات د همدې څلورو متغیرونو له خوا توجیه کېږي، دا پخپله د احصایوي اعتبار، اعتماد، او استدلال ژور ثبوت دی ANOVA. ازموینه ($F = 32.42, p < 0.001$) هم دا تایید کړه چې ماډل عمومي ارزښت لري.

د همبستگی ارزښتونه چې له $r = 0.731$ د استاد مهارتونه (تر $r = 0.618$ ارزونه او فیدبک) پورې دي، دا ښيي چې هر فکتور د تدریس کیفیت سره مستقیم، مثبت، او معنادار ارتباط لري. دا نتیجه نه یوازې احصایوي اعتبار لري، بلکې د معاصرو علمي نظریو، لکه د Pianta د متقابل تعامل تیوري، د Tomlinson د تفاوتی تدریس لید، او د Hattie د مرئی زده کړې نظریې سره هم مطابقت لري. همداراز، د فایل د کلاسیک فرضو ازمویني لکه VIF، Durbin-Watson، Shapiro-Wilk او Breusch-Pagan ټول تاییدوي چې څېړنه پر سالم احصایوي بنسټ ولاړه ده. له دې څخه دا استنباط کېږي چې د کیفیت لرونکي تدریس تأمین یوازې د یو اړخ مسؤلیت نه دی، بلکې دا یو سیستماتیک، بنسټیز، او مشارکتی بهیر دی چې استاد، زده کوونکی، پوهنتون اداره، او تعلیمي پالیسی جوړوونکي یې ټول مسؤل دي. له همدې امله، دا څېړنه په زغرده دا سپارښتنه کوي چې باید د استادانو روزنه دوامداره شي، د تدریس میتودونه نوښتگر او د محصولاتو اړتیاوو سره سم وي، ارزونه باید فعاله او موخې لرونکې وي، او د تعلیمي بنسټونو ستراتیژی باید دا ټول ابعاد پکې نغښتي وي، تر څو د لوړ کیفیت تدریس نه یوازې شعار، بلکې عملي حقیقت شي.

وړاندیزونه

د استادانو لپاره پرله پسې روزنیز پروگرامونه تنظیم شي، څو هغوی د نوو تدریسي میتودونو، ټکنالوژۍ، د محصولاتو رواني اړتیاوو، او ارزونې پرمختللو سیستمونو سره بلد شي. دا پروگرامونه باید تطبیقي، تمرین محور، او د تجربې تبادلې فرصتونه ولري.

د فعالو او نوښتگرو تدریسي میتودونو کارول باید عام شي، لکه د معکوس ټولگي، پروژو پر بنسټ زده کړه، گروپي فعالیتونه، او بحث محور درسونه. دا میتودونه باید د پوهنتونونو د تدریسي ستراتیژیو یوه لازمي برخه شي.

محصولاتو ته باید د تدریس په پروسه کې فعاله ونډه ورکړل شي، د نظر ورکولو، ارزونې، او گډون فرصتونه باید تنظیم شي، څو د هغوی د شخصي، فکري، او تحلیلي وده لا نوره فعاله شي.

د ارزونې او فیدبک سیستمونه باید اصلاح شي؛ یعنې ارزونه باید یوازې د پای ازموینو پر بنسټ نه وي، بلکې جاري، مؤثر، جوړوونکي (formative)، او څو بُعدی وي، تر څو د محصولاتو پرمختگ دقیق ارزول شي.

پوهنتونونه بايد د تدريس کيفيت ته مشخص پالیسي او لارښوونې جوړې کړي، چې پکې د تدريسي معيارونو ارزونه، د استادانو انتخاب، د تدريس فزيکي چاپېريال، او د محصلانو رضایت ته پاملرنه شامله وي.

د ټکنالوژۍ د کارونې کلتور بايد پياوړی شي؛ د ډيجيټلي تخنيکونو، مجازي زده کړې پليټفورمونو، او تعليمي سافټويرونو مؤثر استعمال بايد د تدريس يوه طبيعي برخه وي، نه يوه اختياري مرحله.

د پوهنتونونو د نظارت او ارزونې سيستمونه بايد تقويه شي، تر څو د تدريس کيفيت منظم تعقيب، د محصلانو نظرونه، او د استادانو فعاليتونه په شفافه بڼه ارزول شي.

د حکومت د تعليم په برخه کې پانگونه، پالیسي جوړونه، او بودیجه ورکونه بايد د کيفيت پر بنسټ وي، نه يوازې د کمۍ له پاره. د تدريس کيفيت بايد د ملي تعليمي اجنډا يوه ستره تگلاره وي.

د علمي څېړنو د ترويج او تشويق لپاره بايد د استادانو او محصلينو ترمنځ تحقيق محور فضا رامنځته شي، تر څو کيفيت د تدريس له پایلې پرته، د پوهې توليد يوه مهمه هدف شي.

هر پوهنتون بايد يو مشخص «د کيفيت د تدريس څارنې مرکز» ولري، چې پکې استادان روزل کېږي، تدريسي مواد ارزول کېږي، او د تدريس پروسه دوامداره څارل کېږي.

- Anderson, Terry, & Dron, Jon. (2011). Three generations of distance education pedagogy. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80–97.
- Black, Paul, & Wiliam, Dylan. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7–74.
- Brown, Alan, Smith, Timothy, & Johnson, Laura. (2020). Innovative teaching strategies in higher education. *Journal of Educational Development*, 15(2), 113–126.
- Chickering, Arthur W., & Gamson, Zelda F. (1987). Seven principles for good practice in undergraduate education. *AAHE Bulletin*, 39(7), 3–7.
- Darling-Hammond, Linda, Hyler, Maria E., & Gardner, Madelyn. (2017). *Effective teacher professional development*. Learning Policy Institute.
- Davis, Rebecca, Martinez, Sarah, & King, Peter. (2018). Pedagogical models and active learning impact in universities. *International Journal of Higher Education*, 7(1), 88–104.
- Fullan, Michael. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.
- Hattie, John. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Johnson, Robert, & Smith, Thomas. (2019). Professional development and teaching effectiveness: A case study in higher education. *Teaching and Teacher Education*, 45(3), 221–232.
- Laurillard, Diana. (2013). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.

- McKeachie, Wilbert J., & Svinicki, Marilla. (2010). *McKeachie's teaching tips: Strategies, research, and theory for college and university teachers* (13th ed.). Houghton Mifflin.
- Pianta, Robert C., Hamre, Bridget K., & Allen, Joseph P. (2008). Teacher-student relationships and engagement: Conceptualizing the classroom as a context for development. *Journal of School Psychology*, 46(2), 107–128.
- Prince, Michael J. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.
- Ramsden, Paul. (2003). *Learning to teach in higher education* (2nd ed.). RoutledgeFalmer.
- Smith, Kevin, & Williams, Jennifer. (2020). Evaluation of digital learning platforms in university settings. *Journal of Technology in Education*, 9(4), 202–215.
- Stiggins, Rick J. (2005). From formative assessment to assessment FOR learning: A path to success in standards-based schools. *Phi Delta Kappan*, 87(4), 324–328.
- Tomlinson, Carol A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). ASCD.
- UNESCO. (2015). *Teaching and learning: Achieving quality for all*. EFA Global Monitoring Report 2015.
- Vygotsky, Lev S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Williams, David, & Torres, Maria. (2020). Student-centered instruction and assessment approaches in modern classrooms. *International Journal of Instruction*, 13(2), 145–158.

Assessment of the Factors Influencing Quality Teaching and Learning in Higher Education

Noor Mohammad Kakar*

Department of Agronomy, Farah University, Farah, Afghanistan

Email: noormohammad.kakar@yahoo.com

Abstract

This research was conducted with the aim of identifying and analyzing strategies for quality teaching and education in the higher education system, in order to determine which factors play a fundamental role in the effective teaching and learning process. The research has a descriptive-analytical characteristic, and a survey (questionnaire) method was used for data collection. Alpha Cronbach, correlation (Pearson), classical regression, and hypothesis evaluation tests were performed through SPSS statistical software. According to the results, teacher skills, teaching methods, active student participation, and assessment are variables that have a significant and positive relationship with the quality of teaching. Pearson correlation analysis shows values ranging from $r = 0.618$ to $r = 0.731$, and the regression model, through $R^2 = 0.759$, explains nearly 76% of the variations in teaching quality due to these four variables. Furthermore, the assumptions of classical regression, such as linear relationship, normal residuals, constant variance, and absence of multicollinearity, were confirmed through the analysis. Based on the analyses, the research recommends focusing on the professional development of teachers, updating and activating teaching methods, providing opportunities for student participation, and establishing modern, ongoing, and interactive assessment systems to genuinely improve the quality of teaching.

Keywords: Quality Teaching, Higher Education, Teacher Skills, Teaching Methods, Student Participation, Assessment.